

До Научното жури
утвърдено със
Заповед № РД-38-313/03.07.2023г.
на Ректора на
СУ „Св. Климент Охридски“

С т а н о в и щ е

от доц. д-р Таня Николаева Бузева
доцент по търговско право в
Катедра „Гражданскоправни науки“
Юридическия факултет на
СУ „Св. Климент Охридски“

относно дисертационния труд на
Димитър Куртев Демирев,
докторант на самостоятелна подготовка
към Катедра „Гражданскоправни науки“
при Юридическия факултет на
СУ „Св. Климент Охридски“

на тема:

„Договорът за автомобилен превоз на товари“

представен за придобиване на образователна и научна степен „доктор“,
Професионално направление: 3.6. Право (Гражданско и семейно право -
Търговско право)

Уважаеми членове на научното жури,

Като член на Научното жури, назначено със Заповед № РД-38-313/03.07.2023г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ за защита на дисертационния труд на докторанта на самостоятелна подготовка Димитър Куртев Демирев: „Договорът за автомобилен превоз на товари“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по Професионално направление „3.6. Право (Гражданско и семейно право - Търговско право)“ в СУ „Св. Климент Охридски“ представям следното становище:

1. Информация за докторанта

Димитър Куртев Демирев е магистър по право, завършил висшето си юридическо образование в Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ през 2013 г.

Понастоящем е съдия в Софийски районен съд.

От 2018 г. е хоноруван асистент по дисциплината „Гражданско право – Обща част“ в Катедра „Гражданскоправни науки“ на Юридическия факултет при СУ „Св. Климент Охридски“.

Има изявени интереси в областта на гражданското и търговското право, гражданското процесуално право, както и в различни сфери на европейското право.

От май 2022г. Димитър Куртев Демирев е зачислен като докторант на самостоятелна подготовка по професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Гражданско и семейно право – търговско право“ в Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ (Заповед № РД 20-988/30.05.2022г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“). След изпълнение на учебния план по докторската програма и след успешно проведена вътрешна защита докторантът е отчислен предсрочно, а представеният дисертационен труд е насочен към публична защита (Заповед № РД 20-1158/29.06.2023г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“).

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за защита дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника за неговото приложение.

Представената работа е в обем от 469 с., структурно подразделена в 3 глави (вътрешно разделени съответно на 3, 12 и 11 параграфи, а те от своя страна на подпараграфи и подразделения), увод и заключение. Приложен е списък на използваната литература с общо 75 заглавия, от които 49 на български и 26 чуждестранни – съответно на английски, френски, немски, испански и руски език.

Темата на дисертационния труд „Договорът за автомобилен превоз на товари“ е посветена на един от видовете договор за превоз, а именно този за превоз на товари по шосе. Фокусът на работата са материалноправните аспекти на този вид договор, анализирани според уредбата по действащото национално право и според правилата на Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на товари (CMR/Конвенцията).

Трудът е първото цялостно систематично изследване в правната ни литература на договора за автомобилен превоз на товари (малкото научни изследвания до момента са посветени на отделни проблеми, главно свързани с отговорността на превозвача). Вън от съмнение е научноприложната стойност и практическата полезност на изследването предвид широкото приложно поле на договора за автомобилен превоз както в чисто националното му проявление, така и в хипотезите на международен транспорт по шосе.

3. Обща оценка на дисертационния труд и на получените научни и научно-приложни резултати

Предмет на представения дисертационен труд е договорът за автомобилен превоз на товари. База за изследването е действащата правна уредба по националното българско право (Законът за автомобилните превози и Търговският закон), уредбата по Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на товари, както и анализ на съдебната практика по темата.

Целта на научното изследване, дефинирана от дисертанта, е да се анализира систематично и цялостно правната му същност, правоотношенията, които възникват във връзка с договора, съдържанието на правата и задълженията на страните, и особено проблемите, свързани с отговорността. Научната задача е детайлизирана от автора и ориентирана първо към анализиране на предходните законодателни разрешения по основни проблеми

на института; на следващо място фокусирана към анализ на Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на товари чрез тълкуване на нейните текстове и анализ на разбирането и прилагането ѝ в държави от различен правен кръг, вкл. и сравнителноправен анализ на съдебната практика в тези държави; и на базата на това детайлно изследване на уредбата на договора по националното ни право и критичен анализ на дефицитите на уредбата, за да бъдат обосновани предложения *de lege ferenda*.

Целта на научното изследване е несъмнено постигната, което обосновава научната стойност на съчинението и е доказателство за качествата на дисертанта.

Поставените научни задачи са решени чрез използване на общите методи на научно изследване като езиково тълкуване, критичен анализ, синтез, индукция и дедукция, както и методите на научно-логическо тълкуване, историческо, систематично и сравнителноправно тълкуване.

В Увода на дисертационния труд са изложени в синтезиран вид непосредствените задачи на изследването и са въведени основните тези, очертана е структурата и основните акценти, които впоследствие са предмет на анализ в съответните части от работата.

Глава първа съдържа исторически преглед на уредбата на договора за автомобилен превоз на стоки в Царство България и в Народна република България. В тази част са синтезирани основните положения на уредбата на договора за автомобилен превоз, неговия предмет, страните по договора, техните права и задължения, вкл. отговорност. Хронологично се представят вътрешните законодателни разрешения по буржоазното ни законодателство - Закона за задълженията и договорите (отм.) от 1892г. и Търговският закон (отм.) от 1897г. и впоследствие по социалистическото законодателство - Закона за задълженията и договорите от 1951г. и Устава на автомобилния транспорт от 1955г. Представени са и теоретичните схващания в българската правна литература, относими към съответната законодателна уредба, като специално внимание се обръща на отделни проблеми като формата на договора и издаваните превозни документи, правното положение на получателя, отговорността на превозвача и др. Авторът представя съответните законодателни разрешения, за да изясни впоследствие тяхната еволюция, като същевременно представя и анализира критично и съответните доктринерни схващания.

Глава втора е посветена на Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки (CMR) и съдържа цялостен детайлен и задълбочен анализ на нейните разпоредби. Трудът в тази част е структуриран в известен смисъл като коментарно съчинение и съдържа анализ на отделните текстове от Конвенцията в тяхната последователност по членове (изоставени са единствено разпоредбите относно международната юрисдикция, признаването и изпълнението на съдебни решения и заключителните разпоредби).

Всъщност авторът прави тълкуване и анализ на режима по Конвенцията, за да предпостави тълкуването и анализа на националния правен режим на договора за автомобилен превоз на товари. Българският Закон за автомобилните превози (1999) е съобразен и следва разпоредбите на CMR, като това представлява един от прилаганите законодателни подходи от отделните държави на прилагане на Конвенцията, което авторът коректно изяснява.

Избраният от автора коментарен подход е необичаен за дисертационен труд, но пък има голяма научноприложна стойност, доколкото представлява последователен и всеобхватен анализ на отделните правни проблеми на договора за автомобилен превоз на стоки според уредбата и обхвата на CMR, което е първото по рода си подобно научно изследване на Конвенцията в нашата литература.

Освен приложното поле на Конвенцията, правната природа и характеристиката на договора, предмет на изясняване и научен анализ са проблемите на товарителницата, задълженията на изпращача и превозвача, отговорността на превозвача и изключващите я основания, доставянето и приемането на товара и правата на получателя. Заслужава да се отбележат анализът, вкл. в сравнителноправен аспект на правното положение на получателя, на отговорността на превозвача и по-специално характерът на тази отговорност – различните теории за отговорността като договорна, законна, стриктна или субективна, а също и на основанията за освобождаване от отговорност на превозвача. В тази му част съчинението има несъмнено както научна, така и научноприложна стойност.

Глава трета е посветена на договора за автомобилен превоз на товари по действащото вътрешно право. Със специален фокус върху уредбата на Закона за автомобилните превози (ЗАП), като специален нормативен акт и съответно съобразявайки общите правила на ТЗ относно договора за превоз, се прави правен анализ на договора в чисто националното му проявление. Освен общата

правна характеристика на договора, страните по него и техните права и задължения, особено внимание е посветено на формата на договора и в частност на автотранспортната товарителница. Авторът прави критичен анализ на неудачната допълнителна разпоредба на § 1, т. 30 от Допълнителните разпоредби на ЗАП, която прави странно смесване между товарителницата и товарителния запис, което поражда повече проблеми, отколкото предимства при прилагането на закона.

Заслужава да се отбележи анализът в тази част от работата на правното положение на получателя, където авторът излага възможните хипотези на правна квалификация на тази фигура – като легитимиран приносител на ценна книга, като страна по договора, встъпвайки в правоотношението на мястото на изпращача, като бенефициер и като „принципал“¹. Като излага последователно аргументи „за“ и „против“ съответната правна квалификация, авторът изразява в заключение собствената си позиция, приемайки че *„договорът за превоз притежава характеристиките на договор в полза на трето лице“* и че ако получателят поиска „освобождение“ (на товара) и заплати свързаните с него задължения (вкл. превозно възнаграждение), *„плащането е на основание сключен договор за встъпване в дълг между превозвача и получателя..., а не поради встъпване като страна и „заместване“ на изпращача като такава“*. В тази част авторът анализира сполучливо българската правна литература относно превозния договор и договора в полза на трето лице, като демонстрира познаване и способност за критичен анализ и аргументиране при отстояване на собствената си теза.

Последният проблем със засилен акцент в работата е проблемът с отговорността на превозвача, която квалифицира като обективна (стриктна) договорна отговорност. Относно основанията за изключване на отговорността авторът прави детайлен критичен анализ на несъвършената разпоредба на чл. 68, ал. 1 ЗАП, с която само частично и, за съжаление, непрецизно се възпроизвеждат освобождаващите от отговорност основания по чл. 17, пара 2 CMR; също на неудачната добавка „непреодолима сила“ в текста на чл. 68, ал. 1, предл. 3 ЗАП, което поставя разпоредбата в противоречие с чл. 306, ал. 2 ТЗ; както

---

¹ Означението „принципал“ авторът използва в работата като означение на страната, която сключва договора с превозвача и *„чете основно задължение е да заплати съответното превозно възнаграждение“* (с. 71). Самият автор признава, че това означение не е съвсем коректно, но възприема употребата му от CMR.

и невъвеждането на освобождаващите основания по чл. 17, пара 4 CMR и на отговорността при съпричиняване по чл. 17, пара 5 CMR.

Трудът завършва със Заключение, в което авторът изразява критичната си позиция относно несъвършеното (непълно или неточно) възприемане в националната уредба на разпоредбите на Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки, и прави множество конкретни предложения *de lege ferenda* за прецизиране на отделни разпоредби в ЗАП.

Работата представлява обстойно и добросъвестно направено научно изследване, което показва професионалния интерес и задълбочените познания на автора в областта на транспортното право, и специално в частта на автомобилния транспорт, познаването на CMR и на практиката на редица европейски държави по нейното прилагане, както и на съдебната практика и на правото на ЕС.

Прави впечатление богатата правна култура на автора, неподправеният му интерес към проблематиката и познаването на практиката на поредица държави по тълкуването и прилагането на Конвенцията, свободното боравене с чуждоезиковата литература и директната работа с текстовете на чуждестранни и европейски съдебни решения.

Предвид темата на работата и обхвата на научното изследване по режима на Конвенцията в интернационалното проявление на договора за автомобилен превоз на товари и по националния режим на ЗАП, съчинението е изключително полезно както за правната ни доктрина, така и за съдебната и търговската практика. Това обосновава научната и научноприложната стойност на труда.

4. Оценка на научните приноси

Представеният дисертационен труд представлява първото цялостно систематично изследване в правната ни литература на договора за автомобилен превоз на товари, както по вътрешното право, така и по Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на товари.

Дисертацията притежава поредица приносни моменти, като наред с вече посоченото в раздела относно съдържанието на работата, заслужава да бъдат отбелязани следните:

- Анализът на правното положение на получателя – в различните аспекти на научното изследване:
  - сравнителноправният анализ на уредбата на договора за автомобилен превоз от гледна точка на правното положение на получателя, вкл. по CMR;
  - подробният анализ на разпоредбите, съгласно които получателят може да предяви *от свое име* пред превозвача правата, произтичащи от договора за превоз по CMR;
  - детайлното разглеждане на правното положение на получателя по ЗАП с последователно разглеждане на възможните хипотези (като легитимиран приносител на ценна книга, като страна по договора, като бенефициер и като принципал) и представяне на позиция, при която в случаите, в които принципал не е получателят, вкл. застъпеното разбиране на автора, че договорът притежава характеристиките на договор в полза на трето лице и ако получателят поиска „освобождение“ и заплати задълженията, плащането е на основание сключен договор за встъпване в дълг между превозвача и получателя по отношение на задълженията обременяващи товара, а не поради встъпване като страна и „заместване“ на изпращача като такава.
- Анализът на правната природа на отговорността на превозвача и отделни аспекти на нейния обхват и ограничаване:
  - тълкуванията на разпоредбата на чл. 17, пар. 2, пр. 4 CMR „обстоятелства, които превозвачът не е могъл да избегне и последиците от които не е могъл да преодолее“ и излагане на мнение, че отговорността на превозвача следва да се възприема като стриктна и договорна, съответно „обстоятелства, които превозвачът не е могъл да избегне и последиците от които не е могъл да преодолее“ да се приема за непреодолима сила;
  - критичен анализ на вътрешното право по отношение на несъвършената разпоредба на чл. 68 ЗАП поради това че формулировката с добавка „непреодолима сила“ е неprecизна,

- пропусъкът в ЗАП да се включи като основание вреди или липси, настъпили поради „нареждания на правоимащия, което не е резултат на неправомерно поведение на превозвача“, липсата на отговорност при съпричиняване; пропусъкът от приемане на аналогични правила на чл. 23, пар. 5 CMR, лимитиращи отговорността на превозвача в случаите, в които са налице вреди при забава в доставянето, а именно не повече от цената на превоза; разпоредбите уреждащи обема на отговорността на превозвача, конкретно по отношение на липсата на правила, регулиращи случаите на „обявена стойност“ и „особен интерес“ аналогични на чл. 24 CMR и чл. 26 CMR.
- Критичният анализ на уредбата на автотранспортната товарителницата по ЗАП като ценна книга в отлика от предходната уредба, както и в отлика от CMR.
- Редица други приносни моменти както относно тълкуването и разбирането на Конвенцията, така и относно несъответствията при възприемането ѝ в ЗАП и произтичащите от това проблеми, като:
  - изследването на въпроса дали Конвенцията се прилага, ако използването на друг начин на транспорт е осъществено по инициатива на превозвача, без да е предвидено в договора;
  - критичният анализ на националната ни практика при приложение на Конвенцията по въпроса за неприсъждане на преки вреди от вътрешното право, вместо от чл. 23, пар. 1 CMR, както и определяне на стойността по изменения чл. 23, пар. 3 CMR, без България да се е присъединила към Допълнителния Протокол от 05.07.1978г., подписан в Женева, в сила от 28.12.1980г;
  - Критичният анализ на националната ни практика по въпроса за приложимостта на чл.32, пар.1 CMR, вкл. по отношение на суброгирания се застраховател по имуществена застраховка на товара в полза на правоимащия и др.

Следва да бъдат оценени по достойнство още и множеството мотивирани предложения *de lege ferenda* за прецизиране на отделни разпоредби в ЗАП, които авторът прави.

Трудът показва много добрата цивилистична подготовка на автора, способността му да работи с литературните и нормативните източници, както и да аргументира собствените си тези. Езикът на съчинението е школуван и начинът на излагане на анализа и аргументите показва задълбочени теоретични познания и способност за самостоятелни научни изследвания.

Представената работа е логически издържана и смислово завършена. Научният анализ е задълбочен, подходът е аналитичен, систематичен и последователен, като същевременно изложението е не само теоретично стойностно, но и практически ориентирано. Това го прави интересно и полезно не само за академичните среди и за съдебната практика, но и за практикуващите в сферата на транспортното право и транспорта изобщо, поради което горещо препоръчвам неговото публикуване.

Към работата могат да бъдат отправени някои критични бележки, главно относно структурата на изложението. Анализът на договора за автомобилен превоз на товари според уредбата на ЗАП (Глава трета) би могъл да бъде структуриран по-оптимално в частта относно понятието за договора и източниците на правна уредба. При изясняването на правата и задълженията на страните би следвало да се изяснят първо тези на изпращача и превозвача (вкл. да се прецизира заглавието на § 7), и едва след това да се разгледа темата с правното положение на получателя, което би могло да бъде направено при публикуване на работата. Би могло да се разсъждава и относно принципния подход при структурирането на труда – анализирането поотделно на Конвенцията и на уредбата по ЗАП предопределя неминуемо известния паралелизъм и повторения в изследването на конкретните разпоредби и институти. Това, макар и не съвсем типично за дисертационен труд, не намалява научната стойност на работата и в известен смисъл прави по-лесно нейното използването в практиката.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантът има няколко публикации по темата на дисертационния труд, както и една в областта на въздушния превоз на пътници. За целите на настоящата процедура се посочват три публикации, отговарящи на изискванията, а именно:

- Договор в полза на трето лице ли е договорът за автомобилен превоз на товари, когато лицето, спрямо което се реализира

резултатът, е различно от изпращача? *Търговско право*, 2022, № 1, 65-93, ISSN (print):0861-6892;

- Недобросъвестност на превозвача по смисъла на чл. 29 от Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на товари. *Съвременно право*, 2022, № 1, 58-68, ISSN (print):0861-18-15;
- Обстоятелства, които превозвачът не е могъл да избегне и последиците, които не е могъл да преодолее по см. на чл.17, пар.2, пр.4 CMR? *Търговско право*, 2022, № 2, 163 - 176, ISSN (print):0861-6892;

Статиите са по темата на дисертацията или са пряко свързани с нея и съдържат част от приносите на дисертационния труд.

С посочените публикации дисертантът Димитър Куртев Демирев покрива изискването за необходимия минимален брой от 30 наукометрични точки от публикации в рецензирани издания, регистрирани в Националния референтен списък на НАЦИД за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

6. Оценка на автореферата

Изготвеният от дисертанта автореферат съответства на съдържанието на дисертацията. Същият представя синтезирано предмета и задачите на изследването и използваните методи. Представена е подробно структурата и обема на работата и в обобщен вид съдържанието на дисертационния труд по глави, което дава напълно ясна представа за изследваните проблеми и застъпените тези в него.

В автореферата е представено виждането на автора за научната новост и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Авторефератът съдържа информация и данни относно публикациите на дисертанта по темата на дисертационния труд.

7. Заключение

Представеният от Димитър Куртев Демирев дисертационен труд на тема „Договорът за автомобилен превоз на товари“ представлява първото цялостно систематично изследване в българската правна литература на договора за автомобилен превоз на товари, както по действащото българско право (ЗАП и ТЗ), така и по Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на

товари, вкл. критичен анализ и отклоненията в правната уредба на института по националното право и по СМР. Дисертационният труд съдържа несъмнени научни и научноприложни приноси в областта на търговското право.

Представената дисертация отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав в Република България за придобиване на научната и образователна степен „доктор“. На базата на това научно съчинение, както и на представените публикации по темата считам, че дисертантът Димитър Куртев Демирев притежава задълбочени теоретични знания по специалността търговско право и несъмнени способности за самостоятелни научни изследвания.

Изразявам изцяло положителната си оценка за представения за защита дисертационен труд и предлагам на уважаемото жури да присъди на дисертанта Димитър Куртев Демирев образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Гражданско и семейно право – Търговско право“, Професионално направление „3.6. Право“.

София, 11.09.2023г.

доц. д-р Таня Бузева